

продуктів харчування та напоїв; використання кулінарних традицій у концепціях закладів ресторанного господарства; формування національних брендів швидкого харчування.

Список літератури

1. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <www.unwto.org>.

2. Петрасов, И. В. Концепция устойчивого развития применительно к мировому туризму [Электронный ресурс] / И. В. Петрасов. – М. : Прогресс, 2001. – Режим доступу : <<http://geopub.narod.ru/student/petrasov/1/main.htm>>.

3. Про затвердження Програми розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 роках : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2004 № 612 : за станом на 10 лютого 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=612-2004-%EF&p=1297359085363026>>.

4. Стратегічний розвиток туристичного бізнесу [Текст] : монографія / Т. І. Ткаченко [та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 596 с.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© В.М. Селютін, О.В. Ольшанський, С.В. Селютін, 2011.

УДК 379.85(477)

О.В. Жегус, канд. екон. наук

Т.М. Парцирна, канд. екон. наук

О.П. Афанасьєва, ст. викл.

ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ ЯК ІНДИКАТОР СТАНУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Аналіз динаміки та структури туристичних потоків в Україні показав наявність негативних тенденцій на ринку туристичних послуг, що зумовлено негативним впливом наслідків світової фінансово-економічної кризи.

Анализ динамики и структуры туристических потоков в Украине показал наличие негативных тенденций на рынке туристических услуг, что обусловлено негативным влиянием последствий мирового финансово-экономического кризиса.

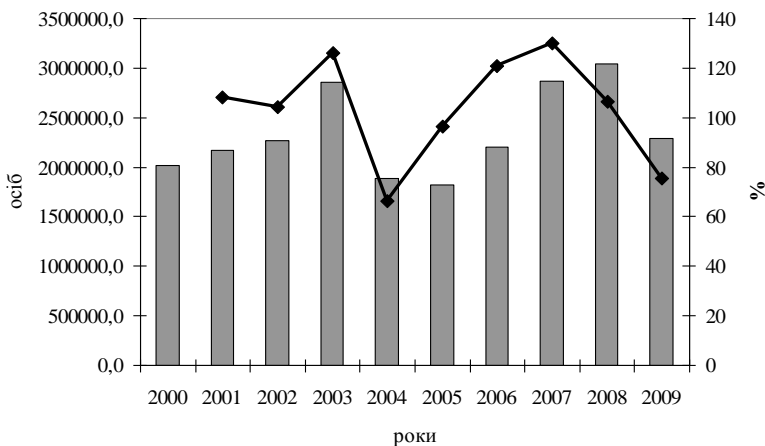
Analysis of the dynamics and structure of tourist flows in Ukraine showed the presence of negative trends in the tourism market, due to the negative effects of the global financial crisis.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасною тенденцією в економіці розвинених країн є зростання частки туристичних послуг, інтенсивний розвиток нових інформаційних технологій, електронної торгівлі в сфері туризму. Такі процеси створюють загрози туристичним галузям країн із нижчою конкурентоспроможністю національних підприємств, несформованістю ринкових механізмів та недосконалою державною туристичною політикою, до яких належить й Україна. Невідповідність туристичної інфраструктури нашої країни міжнародним стандартам, неефективність використання потенціалу туристичних ресурсів та інші негативні чинники вимагають пошуку шляхів оптимізації ринку туристичних послуг в Україні. Ми згодні з вітчизняними науковцями у тому, що в галузі туризму України проблемним сьогодні є неефективне та нераціональне використання відповідних ресурсів, а сьогоднішній рівень розвитку туристичної індустрії не відповідає наявному потенціалу [3]. Ситуація ускладнюється ще й нестабільністю макроекономічної ситуації як в Україні, так й у світі в цілому. На ринок туристичних послуг в Україні, який тільки почав розвиватися, негативно вплинули наслідки світової фінансово-економічної кризи, про що свідчить зниження показників туристичних потоків та зміни у їх структурі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням туристичних ринків присвячено праці вітчизняних науковців: Л.І. Гонтаржевської, Г.М. Алейникової, В.Ф. Данильчука, Ю.Б. Забалдіної, Н.Й. Коніщевої, Т.І. Ткаченко, В.С. Ковешнікова, І.А. Лапшиної та ін. Важливе значення мають праці вчених близького і дальнього зарубіжжя – Ф. Котлера, М. Портера, М.І. Кабушкіна, Г.А. Папіряна, А.П. Дуровича, І.В. Зоріна та ін. Отже, теоретико-методологічні дослідження проблем ринку туристичних послуг посіли важливе місце у економічній науці. Проте в умовах загострення конкурентної боротьби на світових ринках послуг, їх глобалізації, підвищенні вимог туристів до якості послуг, виникає потреба поглибленого вивчення низки аспектів формування, функціонування та розвитку туристичних послуг в Україні. Особливо важливим в умовах кризи, як для учасників ринку, так й для державних органів управління, є своєчасне виявлення тенденцій ринку на основі аналізу динаміки та структури туристичних потоків у країні.

Мета та завдання статті. Розвиток туристичної галузі багато в чому залежить від потоків в'їзду та виїзду громадян та іноземців країни. Метою статті є дослідження та аналіз динаміки та структури туристичних потоків в Україні для визначення основних тенденцій розвитку ринку туристичних послуг та виявлення впливу на них наслідків світової фінансово-економічної кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними індикаторами стану та тенденцій розвитку ринку туристичних послуг є динаміка кількості туристів та зміни у структурі туристичних потоків [6]. За даними Держкомстату України кількість громадян України, які виїжджали за кордон щорічно збільшувалася протягом 2000-2007 рр., й у 2007 році сягнула більш 17 млн осіб, у 2008 році вона знизилася на 11%, а у 2009 ще на 1%, або на 2 млн осіб. У той же час щорічно зростала кількість іноземних громадян, які відвідували Україну. Найбільший приріст в'їзду іноземних громадян спостерігався у 2001 році, більш 40%, значним він також був у 2003-2004 рр. та у 2007 р., 18, 24 та 22%, відповідно [7].

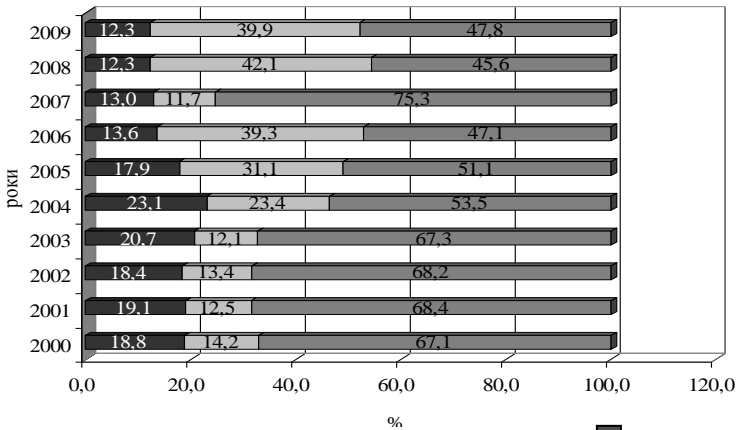

Рисунок 1– Динаміка туристичних потоків в Україні у 2000-2009 рр.:
 ■ - кількість туристів, обслужованих суб'єктами туристичної діяльності; -◆- - кількість туристів, обслужованих суб'єктами туристичної діяльності, темп росту

Про масштаби розвитку туристичної галузі в Україні свідчить показник кількості туристів [2]. У динаміці туристичних потоків спостерігаються етапи росту потоків 2002-2003 та 2004-2007 рр. У 2008 році майже у 4 рази зросла кількість туристів-громадян України, які виїжджали за кордон, таких туристів було майже 1,3 млн осіб, в той же час в'їзд іноземних туристів був таким же, як у 2007 році і становив 0,37 млн осіб. У 2008 році скоротилася кількість внутрішніх туристів більш як на 35%, основною причиною чого стало зниження платоспроможного попиту на туристичні послуги. У 2009 році негативна тенденція посилилася, у цей період спостерігалася стрімке скорочення туристів за усіма видами потоків, в'їзних іноземних туристів – 25%, туристів-громадян України, які виїжджали за кордон, – на 29%, внутрішніх туристів – на 21,9%.

Для визначення тенденцій розвитку галузі туристичних послуг в Україні важливим є аналіз структури туристичних потоків та оцінка їх динаміки (рис. 2). Протягом 2000-2003 років склалася стабільна структура туристичних потоків: близько 20% – іноземні туристи, 12...14% туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон, 67...68% – внутрішні туристи-громадяни України. Суттєві структурні зміни у туристичних потоках в Україні відбулися у 2004 році. Значно зросла частка туристів громадян України, які виїжджали за кордон до 23,4%, до 23,1% збільшилася частка іноземних туристів, а скоротилася частка внутрішніх туристів. У 2005-2006 рр. тенденція зростання частки туристів громадян України, які виїжджали за кордон продовжилася, вона вже становила 31 та 39%, відповідно. Це відбувалося разом зі скороченням як частки іноземних туристів, так і внутрішніх (рис. 1). У 2007 році зарубіжний туризм зазнав суттєвих негативних змін, більш як у два рази скоротилася чисельність туристів-громадян України, які виїжджали за кордон, а їх частка у туристичних потоках становила лише 11,7% – це найменший показник за увесь досліджуваний період. Проте, нового відродження ринок зарубіжного туризму зазнав у 2008 році, більш як у три рази збільшилася кількість туристів громадян України, які виїжджали за кордон, а їх частка перевищила 40%.

У 2009 році суттєвих структурних змін у туристичних потоках не відбулося, а зменшилася кількість туристів за усіма напрямками майже пропорційно. Пріоритетними видами туристичної діяльності у 2009 році, як і у 2008 році, залишаються внутрішній та виїзний туризм. У цілому по Україні на внутрішній туризм припадає 48% туристів, 40% – на виїзний туризм та 12% на в'їзний.

Рисунок 2 – Структура туристичних потоків в Україні: ■ - іноземні туристи; ■ - туристи-громадяни України, які відїхали за кордон; ■ - внутрішні туристи

Усього протягом 2009 року туристичними підприємствами обслуговано 2,3 млн туристів (на 25% менше, ніж у 2008 році):

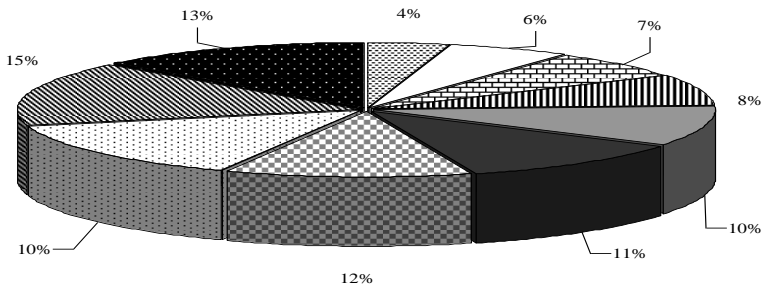
- в'їзний – 282,3 тис осіб (на 24% менше, ніж у 2008 році);
- виїзний – 913,6 тис осіб (на 29% менше, ніж у 2008 році);
- внутрішній – 1,1 млн осіб (на 21% менше, ніж у 2008 році) [2].

За географічними напрямками туристичні потоки у 2009 році майже не зазнали змін. Як і у попередніх роках українці подорожували до Туреччини (42%), Єгипту (28%), Греції (3%), Болгарії (2%), Об'єднаних Арабських Еміратів (1,7%). До України приїздили переважно з Росії (44%), США (10%), Білорусії (5%), Німеччини (4%), Англії (3,6%) [1].

Кількість виїзних туристів, обслугованих протягом 2009 року, становила 282,3 тис осіб, що менше на 29% або на 368,4 тис осіб, у порівнянні з 2008 роком. 70% виїзних туристів припадає на м. Київ.

Кількість внутрішніх туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності протягом 2009 р. становила 1,1 млн осіб, що менше ніж у 2008 р. на 292,7 тис. осіб або на 1,1%. Більше 50% обслуговуваних внутрішніх туристів припадає на туристичні підприємства Івано-Франківської області (26,8%), м. Києва (17%), АР Крим (8,7%).

У цілому у 2001-2009 році Україну відвідали більш 160 млн іноземних туристів, найбільший їх потік припав на 2007 рік, більш 145 та на 2008 рік, майже 15% (рис. 3) [7].

Рисунок 3 – Структура потоків іноземних туристів в Україну за роками:
 □ - 2000; □ - 2001; ▨ - 2002; ▩ - 2003; ■ - 2004; ■ - 2005; ▣ - 2006;
 □ - 2007; ▤ - 2008; ▥ - 2009

Кількість в'їзних (іноземних) туристів, обслужованих протягом 2009 року, становила 913,6 тис. осіб, що менше на 24% або на 90,5 тис. осіб, у порівнянні з 2008 роком. Традиційно більше 80% іноземних туристів припадає на 4 регіони: м. Київ (50%), АР Крим (16,6%), м. Севастополь (11%), Одеську область (5,7%) [1].

Висновки. Отже, через погіршення макроекономічної ситуації, яка стала наслідком фінансово-економічної кризи, що суттєво вплинула на доходи населення України, та примусила до економії коштів, призвело до скорочення як виїзного, так і внутрішнього туризму.

Україна посідає одне з провідних місць у Європі за наявністю унікальних природних рекреаційних ресурсів. Проте через незадовільний стан матеріальної бази санаторно-курортних та оздоровчих закладів, низький рівень надання послуг, неефективне та нерациональне, а іноді лише споживче використання природних ресурсів, не дає бажаного ефекту для держави, не викликає підвищення інтересу з боку іноземних туристів.

Для подолання негативних тенденцій у сфері туризму необхідно перш за все розробити та запровадити виважену державну політику у галузі туризму, а також створити чесні умови для ведення бізнесу, стимулювання конкуренції, залучення інвестицій та упровадження передового зарубіжного досвіду [4; 5].

Список літератури

1. Аналітична довідка про роботу туроператорів та турагентів за 2009 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.tourism.gov.ua/publ.aspx?id=2083>>.
2. Гонтаржевська, Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні [Текст] : навч. посібник/ Л. І. Гонтаржевська – Донецьк : Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.

3. Лапшина І. А. Перспективи розвитку туристичних послуг в умовах глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://mev.lac.lviv.ua/downloads/vyklad/salopan/1.pdf>>.

4. Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики у галузі туризму [Електронний ресурс] : Указ Президента України. – 2008. – Режим доступу : <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=331%2F2002>>.

5. Стратегія сталого розвитку туризму і курортів в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.tourism.gov.ua/Catalog/Docs/00000326.doc>>.

6. Ткаченко, Т. І. Індикатори розвитку туризму: методичні та практичні аспекти [Текст] / Т. І. Ткаченко // Культура і освіта фахівців туристичної сфери : сучасні тенденції та прогнози. – К. : КУТЕП, 2005. – С. 491–496.

7. Туристичні потоки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© О.В. Жегус, Т.М. Парцирна, О.П. Афанасьєва, 2011.

УДК 658.8.012.12:664.694

Л.О. Попова, канд. екон. наук, проф.

Т.Л. Мігяєва, канд. екон. наук, доц.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЕГМЕНТІВ РИНКУ ВЕРМІШЕЛІ ТА ЛОКШИНИ ШВИДКОГО ПРИГОТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Подано результати маркетингового дослідження, проведеного автором у містах України. Проведено аналіз ринку вермішелі та локшини швидкого приготування в Україні, вивчено мотиви споживання даного виду продукції, цінова сегментація, проаналізовано структуру ринку в розрізі упаковки й різновиду смакових добавок.

Представлены результаты маркетингового исследования, проведенного автором в городах Украины. Проведен анализ рынка вермишели и лапши быстрого приготовления в Украине, изучены мотивы потребления данного вида продукции, ценовая сегментация, проанализирована структура рынка в разрезе упаковки и разновидности вкусовых добавок.

The results of marketing research, conducted an author in the cities of Ukraine, are presented in the article. By information, got during marketing research on the basis of consumer selection in the regions of Ukraine and access to primary information, a market of vermicelli and noodle of quick-cooking analysis is done in Ukraine, reasons of consumption of this type of products, price segmentation, are studied, a market structure is analysed in the cut of packing and type of taste.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Підприємства-виробники можуть протягом певного часу досить успішно продавати